

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Cap. XVIII. Concilium Turonense anno 1583.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Matrimonia triplici vice denuntiarentur, & palam contraherentur testibus quatuor presentibus, sub penis indictis à Conciliis. Miramur quamobrem Synodus Rothomagensis executionem hujus Decreti præcipere non ausa sit, quòd Concilium Tridentinum nondum esset publicatum; quid enim metuere poterat, cum Decretum illud sic receptum solemniter fuisset. Fortè cum Matrimonia clandestina nominatim non irritaverit Constitutio; existimavit, rem fore Regi ingratam, præcipere observationem Decreti, quod expressè illa irritat. Ut ut sit, de verà hujus temperamenti causà, hinc liquet quàm fuerit hujus Synodi idea, circà necessitatem publicationis solemnem Tridentini in Gallià, ut liceret observationem Decretorum ejus exigere.

Sed inquit, si publicatio hæc tam necessaria visa sit, ut Episcopi haberent hæc observationem illorum Decretorum exigendi, cur pleraque ex illis Decretis adoptavit, ea suis inferendo, atque etiam Tridentinum aliquoties laudando.

Responsio est, Decretum circà Matrimonium clandestinum, cujus observationem exigere non ausa est Synodus Rothomagensis, magnam connexionem habere cum administratione Civili: quapropter non licebat id præcipere sine consensu expresso Regis: Decreta autem, quæ Synodus adoptavit, non respiciunt regimen politicum, vel saltem remotè illud respiciunt, undè credibile erat, Regem consentire, ut illa observarentur. Id inferri potest ex temperamento, seu cautelâ, quam adhibuit Synodus, cum voluit præcipere executionem Decretorum, quæ Statum respiciant; nam tunc Regem deprecatur, ut consentiat; sic enim loquitur. *Cap. de Episc. Officio num. 30. Quoniam verò in aliquibus Hospitalibus aut Leprosariis, sunt viri & mulieres regulari observantia addicti, sed, ut plurimum, valdè corrupti, ad eorum reformationem saltem autoritate Apostolica sibi in visitatione etiam contra Exemptos concessa, procedat Episcopus, ex Decreto Concilii Tridentini, quem ad hoc etiam committi supplicandum Domino Regi.*

CAPUT XVII.

Concilium Rhemense an. 1583.

Statim ab exordio hujus Synodi, Cardinalis GUISTIACUS, qui eam convocaverat, eique præfuit, significat aliquo modo vocari posse publicationem Concilii Tridentini id quod fecerunt Synodi Provinciales præcipuè, Decreta illius Statutis suis inferendo; quia illa Decreta unà promulgata fuerunt cum Statutis quibus inserta erant. Significat præterea ejusmodi publicationem valdè inferiorem esse illi, quàm Ecclesia Romana & Clerus Gallicanus cupiebant, tam autoritate & amplitudine, quàm solemnitate: Autoritate, quia Regius consensus deerat: Amplitudine, quia pertingebat solum ad Provincias, quæ Synodos habuerant, & ad sola Decreta, quæ ab iis adoptabantur, & eadem ubique non erant, ità, ut superessent Decreta non publicata, & Provincia, in quibus nullum Decretum publicatum erat: Denique, solemnitate, quia hæc publicatio tacita erat tantum & per occasionem; publicatio autem exoptata fieri debebat omnium Decretorum in omnibus Provinciis Regni, ex jussu Regio, & juxta Litteras Patentes debito modo in Curia Tabulis regeatas. Denique, significat, in publicatione exoptata non agi solum de Fidei Decretis, sed etiam de Statutis circà Disciplinam. *Interim dum ampliolem Sacrosancti OEcumenici Concilii Tridentini promulgationem quotidie speramus pro Ecclesiæ & Disciplinæ restitutione, Christianorumque morum compositione, quibus Clerum, populumque fidei nostra creditum præluere totis visceribus in Christo experimus, de assensu Reverendissimorum Fratrum nostrorum Coepiscoporum & consilio plurimorum gravium virorum, ex omnibus Provincia partibus in primâ nostra Provinciali Synodo Rhemensi congregatorum, quæ sequuntur statuenta esse duximus.*

Locus modò relatus circà publicationem Concilii Tridentini observatione dignus erat; verum sequens majorem attentionem meretur; nam videbimus quòd, postquam an. 1581. Cardinalis BORBONIUS, in Concilio Rothomagensi declaravit, se non audere præcipere executionem, prioris Decreti de Matrimonio, quia illud Concilium nondum fuerat in Regno publicatum, biennio post, anno 1583. Cardinalis GUISTIACUS illud observari inviolabiliter præcipit. *Quoniam agitur de Claudestinis Matrimoniis, atque adeò de totâ incundorum Conjugiorum ratione, multa utiliter, & ad hæc tempora accommodatè statuit Sacro Sancta Synodus, ideò, ut, quæ ab ipsâ sanctè decreta sunt, ab omnibus planè intelligi, & inviolabiliter observari possint; hic ad verbum inseri volumus.*

Actio hæc eo magis mira est, quòd Cardinalis BORBONIUS erat Legatus à latere, atque è domo nobiliori oriundus, quàm Cardinalis GUISTIACUS; & tamen hic, sine ullo temperamento ab illius exemplo recedit. Si conjectari circà hanc difficultatem liceat, dici potest Cardinalem Guistiacum exploratè mente Confessorii Regii circà timidam moderationem Cardinalis Borbonii, deprehendisse, se absque illius offensâ, posse Decretum, de quo agitur, edere, & Status Blesenses huic publicationi viam aperuisse art. 40. Hæc conjectura eò magis est probabilis, quòd Concilia subsequenter ad hujus exemplum præceperunt executionem ejusdem Decreti, sine ullâ Principis querimonia.

CAPUT XVIII.

Concilium Turonense an. 1583.

Synodus Turonensis non postulavit à Rege publicationem Tridentini sed de illa locuta est, tamquam de re necessaria ad conservationem Fidei Catholicæ, quod benignè accipiendum est, ità, ut sensus sit, istam publicationem posse ad reformationem morum contribuere & per eam ad conservationem Fidei Catholicæ, quæ morum depravatione labefactatur. *Cum Trid. OEcum. Conc. ad Fidei Catholicæ conservationem ... pernecessaria sint, suam Majestatem impense rogat Synodus, ut dignetur jubere Concilium Tridentinum publicari.*

Si hæc Synodus Decreta sua conficiendo intendebat eorum confirmationem à Rege postulare, quod quidem factum est post ejus finem; hoc in Concilio reperimus rationem specialem, cur plura Tridentina Decreta Statutis sui inferuerit, priusquam ejusdem Tridentini publicationem impetravisset: scilicet, confidebat, si aliquod Decretum Regiâ autoritate indigeret, fore, ut illum in confirmatione adipsiceretur. Factum, de quo loquimur, relatum in Epistola Simonis DE MAILLE, Archiepiscopi Turonensis, ad HENRICUM III. Concilii nomine scriptâ, quæ extat ad calcem Actorum. Idem factum notari meretur ob suam singularitatem, cum nulla sit Synodus ejusdem sæculi XVI. neque sex præcedentium, quæ Statutorum suorum Confirmationem à Rege petierit. Et quidem Synodus, allegando exempla Conciliorum, quæ in hoc Capite imitari, duo tantum Noni sæculi commemorat. „ Hunc igitur Christia- „ nissime Rex, à Turonensis Concilii Patribus exara- „ tum libellum, Tuæ excellentissimæ Majestati sup- „ plices offerimus, gratumque habere suppliciter de- „ precamur, de quorum vitâ integritate, ingenii „ dotibus, Religione, Doctrinâ, sui que muneris ac- „ curatâ sollicitudine, cum non sit hic testificandi „ locus, obiter tamen id dixerint, nec si non his „ parem, saltem eorum esse affectam vehementer „ cupere, offerimus, inquam, tibi libellum exem- „ plo Patrum Concilii Cabillonensis secundi, qui Im- „ peratori Carolo Magno sua Decreta duxerunt offe- „ renda, ut sacratissimo ipsius Judicio, quæ ab eis „ rectè sancita erant; confirmarentur, & sic ubi forsan „ „ omisum

omissum quidquam, ejus sapientiâ suppleretur; quod quidem & ita fecisse Concilii Turonensis Tertii Patres, ex ipsius sine haud dubie colligitur.

Notandum est præterea, id quod Concilium adjicit, ad insinuandam Regi moderationem quacum Statuta Episcopalia immutare debeat. *Neque enim dum offerimus, ignoramus, quantum Ecclesie Ministris tribuas, quam Religiosus sis in tractandis Ecclesie Decretis, quam diligenter in mentem tuam introspectas, & perconteris te ipsum; antequam de Ministrorum Dei Statutis aliquid existimes immutandum.*

Redeamus ad promulgationem Tridentini à Synodo Turonensi exoptatam, perinde atque à pluribus præcedentibus laudatis. De eo fit etiam sermo in Instrumento convocationis, his verbis. *Opportune admodum Tridentina Synodus prævio Spiritus Sancti instinctu, & ductu, laescenti propemodum Ecclesiastica Disciplina occurrerat, manumque porrexerat auxiliarem, si Sacrosanctis illius Decretis, hanc retineri & fulciri, ut spes erat, licuisset. Quandoquidem verò nunc is est rerum Gallicanarum status, ut cæteris de causis nobis incognitis hoc tam præstandi Concilii remedio, nos liberè perfrui nondum permittat &c.*

CAPUT XIX.

CONCILIUM AQUENSE 1585.

Juxta exemplum Concilii supra laudatum Synodus Aquensis testata est, se exoptare, ut Tridentinum in Regno promulgatum fuisset, atque unanimi voto statuit, Regi supplicatum iri, ut hanc publicationem permitteret &c.

Illud imprimis ab hac Synodo unanimi consensu decretum fuit, ut à Christianissimo Rege nostro humillimis precibus eslagitaremus, ut, pro sua singulari pietate, Tridentinum Concilium, quo labenti Reipublica Christiana accuratissime subvenitur, promulgari juberet; interim verò dum hujusmodi promulgationem speramus & expectamus, de Fratrum nostrorum Coepiscoporum consensu, eorumque, qui huic Synodo interfuerunt consilio; tum quod Episcopi ipsi in sua quisque Diœcesi pro sua conscientia exoneratione, omnia, quoad ejus fieri potest, ad ipsius Concilii Decretorum præscriptum dirigant, & moderentur, tum hæc quæ sequuntur, pro temporum necessitate & nostra Provincia statu . . . statuere duximus.

Verba hæc partim ex Synodis Rhotomagensi & Rhemensi sumpta sunt; ut facile patebit ei, cui illas conferre vacabit. Quod Aquensi peculiare est, incipit ab his verbis. *Tum quod Episcopi &c.* Circa quem locum notandum est, quod ibi dicitur, nempe Episcoporum conscientiam astringi, ut Diœceses suas regant juxta Decreta Tridentini, restringendum esse ad Decreta, quæ Rex observari sinxit, qualia præsumebantur esse ea, quarum Executionem Synodi præceperat, Rege nullatenus intercedente, & ea, quæ Constitutio Blesensis adoptarat.

CAPUT XX.

Cur Concilia RHEMENSE an. 1564. BURGIGALENSIA 1583 & 1624. TOLONIANUM 1590. & NARBONENSE 1609. nihil dicant de solemnibus publicationibus Tridentini in Gallia Universa?

Cum non habeamus Instrumentum convocationis neque Instrumentum publicationis, neque omnia Statuta Synodi Rhemensis an. 1564. liquidò affirmare non possumus, hanc Synodum fluivisse circa publicationem Tridentini, quia illius mentio forsitán facta est in Actis, quæ intercederunt.

Quoad reliquas, credibile est, eorum silentium provenire, vel ex eo, quod ratæ sint, inutiliter eam

Tom. I.

postulatum iri; quia nulla erat ejus impetranda spes: vel ex eo, quod existimaverunt conversis per Constitutionem Blesensem an. 1579. & Edictum Melodunense 1580. in Leges Regias; præcipuis Tridentini Decretis, illam publicationem omitti posse, maxime, cum Rex sineret Episcopos procurare in suis Diœcesibus Executionem aliorum Decretorum Regulis Regni non repugnantium.

SECTIO II.

PROPOSITIONES QUINQUE

Discutienda circa Criminationes contra Concilium Tridentinum factas.

PROPOSITIO I.

An Clausulâ, *salva semper in omnibus Sedis Apostolica auctoritate*, quæ legitur in fine Præfationis. *SESS. VII. de Reform. & Clausulâ, salva semper Sedis Apostolicæ auctoritas sit, & esse intelligatur*; quæ legitur *Cap. 21. SESS. XXI. de Reform.* Concilium omnia Decreta sua circa Disciplinam mero Pontificis arbitrio submitteret & dimiserit.

Varium genus est personarum, quæ contendunt, Concilium his Clausulis universa Decreta sua circa Disciplinam, arbitrio mero Pontificis subjecisse, ita, ut hic adjicere, diminuire, immutare quidvis pro lubitu possit, atque in omnibus agere, tanquam illa Decreta non existerent. Eæ omnes innituntur sensui apparenti verborum, quæ Pontificiam auctoritatem super illa Decreta extollere videntur; sed, quamvis illarum communis sit sermo, earum tamen momenta valde discrepant. Aliæ sic loquuntur, ut criminentur, & elevent Tridentinum; quales sunt Hæretici, qui præfatis Clausulis utuntur in memorato sensu, ut probent Concilium nihil fecisse, nisi quod Pontifici placeret: undè concludunt, illius Decreta non habere aliam auctoritatem, quam Pontificis, à quo profecta sunt.

Inter cæteros, qui Clausulis eundem sensum tribuunt, alii ad assentationem loquuntur, alii ob quæstum, plurimi ex utraq; causâ, quos inter forsitan reponendi sunt Officiales Romanæ Curie, qui spes eò majores concipiunt, quo magis auctoritatem Domini sui extollunt; eorum præterea Officium honorabilius evadit: ii verò, qui ad gratiarum distributionem propositi sunt, vel ad earum expeditiones, indè occasionem amplificandæ potestatis suæ arripiunt. Alii denique in hanc interpretationem labuntur, ob desiderium Dispensationum; quarum indigent, vel indigere possunt, sive pro seipsis, sive pro aliis personis sibi caris.

Magni igitur interest hanc Clausulam exponere, quod pluribus modis fieri potest, 1. Cum eo conferendo alia Decreta Concilii. 2. Per verba Clausulæ. 3. Per circumstantias celebrationis, aut durationis Concilii. 4. Per Textus Juris, quod antea obrinebat, atque observabatur.

Duo sunt in Concilio Decreta, quæ maximè idonea videntur ad exponendam Clausulam. Primum est in *SESS. VII. de Reform. Cap. 6.* Concilium decernit, ut deinceps nullæ uniones fiant, nisi ex legitimis aut rationabilibus causis, coram loci Ordinario, vocatis, quorum interest, verificandis, nisi verò sic factum fuisse constiterit, ut uniones per subreptionem obtentæ præsumantur; ac præterea viribus omnino careant: adjicit tamen, *nisi aliter à Sede Apostolica declaratum fuerit.* Porro, Clausula hæc multum accedit ad propositam, nec ab eâ nisi verbis discrepat. Verus itaque sensus Clausulæ, *salva sit Sedis Apostolicæ auctoritas,*